

Ασθένεια, θεραπεία και θεραπευτής, κατά τον άγιο Ιωάννη τον Σιναΐτη

του Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιεροθέου.

Γίνεται πολύς λόγος σήμερα για την θεραπεία του ανθρώπου, γιατί διαπιστώνεται ότι ο άνθρωπος, ζώντας με έναν ατομικιστικό τρόπο ζωής, απομονωμένος από την κοινωνία και όντας υποχρεωμένος να ζη μέσα σε μια παράδοση που έχει χάσει τον κοινοβιακό της χαρακτήρα, όπου υπάρχει κοινωνία με την διατήρηση του προσώπου, είναι άρρωστος. Και, φυσικά, όταν κάνουμε λόγο για αρρώστια, δεν έννοούμε την αρρώστια στην νευρολογική και ψυχολογική της πλευρά, αλλά την απώλεια του αληθινού νοήματος ζωής. Είναι μια αρρώστια κυρίως και προπαντός οντολογική.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία θεραπεύει την νοσούσα ανθρώπινη προσωπικότητα και, βέβαια, αυτό είναι και το έργο της Ορθόδοξης θεολογίας. Στα πατερικά κείμενα βλέπουμε την αλήθεια ότι η Ορθόδοξη θεολογία

είναι θεραπευτική επιστήμη και αγωγή, αφ' ενός μεν γιατί **θεολόγοι είναι εκείνοι που απέκτησαν προσωπική γνώση του Θεού**, εν τη απόκαλύψει, και αυτό σημαίνει ότι προηγουμένως θεράπευσαν με την Χάρη του Θεού όλες τις ψυχικές τους δυνάμεις, αφ' ετέρου δε γιατί αυτοί που βρήκαν το νόημα της ζωής, τον αληθινό σκοπό της υπάρξεώς τους, στην συνέχεια βοήθησαν και άλλους να πορευθούν αυτήν την οδό, την οδό της θεώσεως.

Προσπαθώντας να μελετήσουμε τα ανθρώπινα προβλήματα, διαπιστώνουμε ότι στο βάθος τους είναι θεολογικά, αφού ο άνθρωπος δημιουργήθηκε κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του Θεού. Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος δημιουργήθηκε από τον Θεό για να έχει και να διατηρεί μια σχέση, σχέση με τον Θεό, σχέση με τους άλλους ανθρώπους και σχέση με ολόκληρη την κτίση. Αυτή η σχέση επιτυγχάνονταν στους πρωτόπλαστους ακριβώς γιατί είχαν την Χάρη του Θεού. Όταν όμως αρρώστησε ο εσωτερικός κόσμος του ανθρώπου, όταν έχασε τον προσανατολισμό του προς τον Θεό, όταν απώλεσε την Χάρη του Θεού, τότε έπαυσε να υπάρχει αυτή η ζωντανή και ζωοποιός σχέση, **με αποτέλεσμα να διαταραχθούν όλες οι σχέσεις του με τον Θεό, τους συνανθρώπους, την κτίση και τον ίδιο του τον εαυτό.** Όλες οι εσωτερικές και εξωτερικές δυνάμεις του αποδιοργανώθηκαν. **Κέντρο του έπαυσε να είναι ο Θεός και έγινε ο εαυτός του,** ο οποίος όμως, αποκομμένος από τις άλλες παραμέτρους, **αυτονομήθηκε, με αποτέλεσμα να αρρωστήσει ουσιαστικά και πραγματικά.** Οπότε, η υγεία στα όσα ακολουθήσουν εκλαμβάνεται ως μία πραγματική σχέση και η ασθένεια ως διακοπή αυτής της σχέσης, όταν ο άνθρωπος, από τον ουσιαστικό διάλογό του με τον Θεό, τους συνανθρώπους του και την κτίση, περιέπεσε σε έναν τραγικό μονόλογο.

Για να χρησιμοποιήσουμε ένα παράδειγμα, θα λέγαμε ότι, **προ της πτώσεως, κέντρο του ανθρώπου ήταν ο Θεός. Η ψυχή ετρέφετο από την Χάρη του Θεού και το σώμα από την χαριτωμένη ψυχή, πράγμα το οποίο είχε συνέπειες για όλη την κτίση, και με την έννοια αυτή ο άνθρωπος ήταν ο βασιλεύς όλης της κτίσεως.** Με την αμαρτία, όμως, διαταράχθηκαν αυτές οι ισορροπίες. **Η ψυχή, αφού έπαυσε να τρέφεται από την Χάρη του Θεού, απομυζά το σώμα και, έτσι, δημιουργούνται τα ψυχικά πάθη (εγωισμός, υπερηφάνεια, μίσος κ.λπ.). Το σώμα, αφού έπαυσε να τρέφεται από την ψυχή, απομυζά την υλική κτίση, οπότε**

δημιουργούνται τα σωματικά πάθη (γαστριμαργία, φιλοκτημοσύνη, σαρκικές απολαύσεις κ.λπ.). Με αυτήν την προοπτική και η κτίση πάσχει και βιάζεται, αφού, αντί να δεχθεί την Χάρη του Θεού δια του καθαρού εσόπτρου, που είναι ο νους του ανθρώπου, δέχεται τον βιασμό εκ μέρους του ανθρώπου, επειδή θέλει να ικανοποιήσει τα πάθη του, οπότε δημιουργούνται τα οικολογικά προβλήματα. Στον μεταπτωτικό άνθρωπο παρατηρείται πλήρης αντιστροφή των σχέσεων του με τον Θεό, τους άλλους ανθρώπους και την κτίση. **Αυτό είναι και λέγεται ασθένεια, αρρώστια.** Η θεραπεία, λοιπόν, όπως την βλέπει η Ορθόδοξη Παράδοση, είναι ο εκ νέου σωστός προσανατολισμός των σχέσεων αυτών, η αναδόμηση της ανθρωπίνης υπάρξεως, ήτοι **κέντρο να είναι ο Θεός**, η ψυχή να τρέφεται από τον Θεό και, στην συνέχεια, να μεταφέρει την θεία Χάρη στο σώμα και από εκεί να διαπορθημεύεται η Χάρη σε ολόκληρη την άλογη δημιουργία.

Επομένως, τα προβλήματα του ανθρώπου δεν είναι απλώς ψυχολογικά, κοινωνικά και οικολογικά, αλλά προβλήματα σχέσεων και καθολικής ευθύνης, είναι προβλήματα οντολογικά. Μέσα στα πλαίσια αυτά κάνουμε λόγο για την ασθένεια και θεραπεία του ανθρώπου και μέσα από αυτήν την προοπτική ομιλούμε για το ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν απορρίπτει την ιατρική επιστήμη, την οποία σε πολλές περιπτώσεις την αποδέχεται και την χρησιμοποιεί, αλλά βλέπει την όντολογική διάσταση των προβλημάτων του ανθρώπου και προσπαθεί να φέρει τον άνθρωπο στην ορθή προοπτική του και στον αρχικό οντολογικό προσανατολισμό. Οπότε μπορούμε να **κάνουμε λόγο για πνευματική ψυχοθεραπεία, για ουσιαστική ψυχοσύνθεση και όχι για ψυχανάλυση.** Με αυτήν την προοπτική και ένας που είναι υγιής, από άποψη ψυχιατρική, μπορεί να είναι άρρωστος από άποψη θεολογική.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια εργάσθηκαν και οι άγιοι της Εκκλησίας, μεταξύ των οποίων και ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης, ο συγγραφέας του περίφημου βιβλίου που λέγεται Κλίμαξ και το οποίο τιτλοφορείται έτσι γιατί δείχνει την κλίμακα της αναβάσεως του ανθρώπου προς τον Θεό, η **οποία ανάβαση στην πραγματικότητα είναι ο επαναπροσδιορισμός των πραγματικών σχέσεων του ανθρώπου με τον Θεό, τον συνάνθρωπό του, την κτίση και, φυσικά, με τον ίδιο τον εαυτό του.** Τα όσα θα ακολουθήσουν πρέπει να τεθούν μέσα σε αυτά τα ουσιαστικά πλαίσια.

Η προσωπικότητα του αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου

Ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης έζησε στην περιοχή του όρους Σινά τον 6ον αιώνα. Σε ηλικία 16 ετών έγινε μοναχός και μάλιστα έζησε την αυστηρή ασκητική-ησυχαστική ζωή. Προς το τέλος της ζωής του έγινε και Ηγούμενος στην Ιερά Μονή της Αγίας Αικατερίνης, αλλά τελικά απόσύρθηκε στην έρημο, που τόσο αγάπησε στη ζωή του.

Ο βιογράφος του αγίου Ιωάννου μας δίνει μερικές πληροφορίες για την ζωή του, κυρίως όμως μας παρουσιάζει το πως αναδείχθηκε δεύτερος Μωϋσης που καθοδηγούσε τους νέους Ισραηλίτες από την γη της δουλείας στην γη της επαγγελίας. Με την λίγη **τροφή** νίκησε το κέρας του τύφου της οϊήσεως και της κενοδοξίας, που είναι πολύ λεπτά πάθη και δυσδιάκριτα για τους ανθρώπους που εμπλέκονται στις κοσμικές ενασχολήσεις. Με την **ησυχία**, νοερά και σωματική, έσβησε την φλόγα της καμίνου της σαρκικής επιθυμίας. Με την Χάρη του Θεού και τον δικό του αγώνα ελευθερώθηκε από την δουλεία στα είδωλα. Ανέστησε την ψυχή του από τον θάνατο που την απειλούσε. Με την απονέκρωση της προσπάθειας και με την αίσθηση των αυλών και ουρανίων έκοψε τα δεσμά της λύπης. Ακόμη θεραπεύθηκε από την κενοδοξία και την υπερηφάνεια.

Φαίνεται εδώ ότι ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης έκανε μεγάλο προσωπικό αγώνα για την ψυχική του ελευθερία, την αποδέσμευση από την τυραννία των αισθήσεων και των αισθητών, ώστε όλες οι δυνάμεις του να λειτουργούν κατά φύσιν και υπέρ φύσιν. Ο νους ελευθερώθηκε όχι μόνον από την κυριαρχία των παθών, αλλά και από τον φόβο του θανάτου.

Πράγματι, η νοερά ησυχία καθαρίζει τον νού του ανθρώπου από διάφορες έξωθεν επιδράσεις και, τότε, ο άνθρωπος γίνεται διορατικός και προορατικός και μπορεί να αντιληφθεί το πρόβλημα που υπάρχει στους άλλους ανθρώπους και στον κόσμο. Τότε ο καθαρός νους βρίσκεται σε άλλη διάσταση και βλέπει τα πράγματα καθαρά. Όπως τα διάφορα ιατρικά μηχανήματα μπορούν να διαγνώσουν τις υπάρχουσες στο σώμα ασθένειες, έτσι και ο καθαρός νους του αγίου μπορεί να ιδεί την υπάρχουσα κατάσταση στο εσωτερικό της ψυχής. Έχει μεγάλη διεισδυτικότητα, αλλά και τρυφερότητα. Ενώ διεισδύει και βλέπει τα βάθη της ύπαρξης, με την Χάρη του Θεού, εν τούτοις αγκαλιάζει τον άνθρωπο

με την τρυφερότητα και την αγάπη. Μπορεί κατά κάποιον τρόπο να έχει και στο σημείο αυτό εφαρμογή ο λόγος της Παλαιάς Διαθήκης για την αρχική κατάσταση του κόσμου: «η δε γη ην άόρατος και ακατασκεύαστος και σκότος επάνω της αβύσσου και πνεύμα Θεού επεφέρετο επάνω του ύδατος» (Γεν. α', 2). Άβυσσος η καρδιά του ασθενούς ανθρώπου και, όμως, το πνεύμα του ανθρώπου του Θεού επιφέρεται επάνω αυτής, με τρυφερότητα και αγάπη για να δημιουργήσει μια καινή κτίση.

Το μεγαλύτερο εμπόδιο για την θεραπεία του ανθρώπου είναι η σύγχυση του νοός με τα είδωλα των παθών και των εξωτερικών τύπων. Στην κατάσταση αυτή, ο άνθρωπος βλέπει τα πράγματα μέσα από ένα τεμαχισμένο πρίσμα και, βέβαια, αστοχεί να βοηθήσει τους τετραυματισμένους και αναζητούντας την αλήθεια και την ελευθερία ανθρώπους.

Ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος απέκτησε τέτοιο καθαρό νού όχι με την φοίτησή του σε μεγάλα κέντρα της εποχής του, αλλά με την σπουδή στην ησυχία της ερήμου, εκεί που κατ' εξοχήν ωρύονται τα πάθη και ζητούν την καταστροφή του ανθρώπου. Ο νους του έγινε θεοειδής και θεοείκελος. Ο άγιος Ιωάννης έγινε ο κατ' εξοχήν άνθρωπος, ο υπό του Θεού πλασθείς και υπό του αγίου Πνεύματος εν Χριστώ Ιησού ανακαινισθείς. Και με όσα έγραψε δεν μετέφερε σε μας τις ανθρώπινες γνώσεις και τις σοφές ιδέες, αλλά την ίδια του την ύπαρξη, γι' αυτό ο λόγος του είναι αφοπλιστικός και θεραπευτικός, αλλά και επίκαιρος.

Έτσι, η Κλίμακα του Ιωάννου είναι συνέχεια των ησυχαστικών κειμένων των μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας, η **πρώτη συστηματική ανάλυση της ψυχικής ασθενείας** και της πνευματικής υγείας του ανθρώπου. Κάνει μια θαυμάσια και επιτυχημένη ψυχοσύνθεση της προσωπικότητας του ανθρώπου. Και, βέβαια, αυτήν την ουσιαστική εργασία συνεχίζουν και άλλοι Πατέρες της Εκκλησίας αργότερα, όπως ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής και ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς. **Αιώνες πριν απαρτισθούν οι ψυχαναλυτικές θεωρίες των διαφόρων ψυχιάτρων, ψυχαναλυτών και ψυχολόγων, οι Πατέρες της Εκκλησίας και ιδιαιτέρως ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος έτεμναν την ψυχή του ανθρώπου ενοποιώντας την.** Οι έρευνές τους περιορίστηκαν στα βάθη του εαυτού τους. Γιατί, πράγματι, όταν κανείς καταλάβει το πρόβλημα του κακού με-

σα στην δική του ύπαρξη, χωρίς να προσπαθεί να το κρύψει, τότε αντιλαμβάνεται όλη την δύναμη του κακού που υπάρχει σε ολόκληρη την κτίση.

Στην συνέχεια θα μελετήσουμε αποσπασματικά και όχι αναλυτικά τον περίφημο λόγο του «Προς Ποιμένα».

Ο ιερέυς ως θεραπευτής.

Σε ένα παλαιότερο βιβλίο μου, στο οποίο έγραφα για την Ορθόδοξη ψυχοθεραπεία (Αρχιμ. Ιεροθέου Βλάχου, *Ορθόδοξη Ψυχοθεραπεία*, εκδ. Ι. Μονής Γενεθλίου της Θεοτόκου), αφού στο πρώτο κεφάλαιο έκανα λόγο για το ότι ο Χριστιανισμός και ιδιαιτέρως η Ορθόδοξη θεολογία είναι θεραπευτική επιστήμη, πριν εξετάσω τι είναι ασθένεια και θεραπεία, πριν αναλύσω την ασθένεια και την θεραπεία της ψυχής, του νοός, της λογικής, των παθών κ.λπ., προέταξα το κεφάλαιο για τον ιερέα ως θεραπευτή. Μερικοί που διάβασαν το βιβλίο εκείνο είπαν ότι πρώτα έπρεπε να προτάξω τα περί θεραπείας και στην συνέχεια να γράψω για το ποιός θεραπεύει.

Όμως, η πρόταξη του κεφαλαίου για το έργο του ιερέως ως θεραπευτού είχε την σημασία του, γιατί μόνον εκείνος ο κληρικός που έχει τα απαραίτητα προσόντα, τις γνώσεις και την εμπειρία και ιδίως την υπαρξιακή του υγεία, μπορεί να εφαρμόσει σωστά την διδασκαλία των αγίων Πατέρων να θεραπεύσει τους ανθρώπους. **Αν ο κληρικός δεν είναι θεραπευτής, όπως τον θέλει η Ορθόδοξη Παράδοση, τότε μπορεί να αποδειχθεί σκληρός και ανάλητος, χρησιμοποιώντας την διδασκαλία των αγίων Πατέρων της Εκκλησίας.** Δηλαδή, εν ονόματι της θεραπείας, της σωτηρίας, της ησυχίας, μπορεί να οδηγήσει τον άνθρωπο σε πνευματικά αδιέξοδα. Με άλλα λόγια, **όταν τα βιβλικά και πατερικά κείμενα χρησιμοποιούνται από έναν ανίκανο και άσχετο κληρικό, τότε μπορεί να γίνουν ιδεολογικά κείμενα ή ακόμη και ηθικολογικές παραινέσεις, με φοβερές συνέπειες για την ψυχή του ανθρώπου και την προς τα άνω προοπτική του.** Μια τέτοια κακή χρησιμοποίηση δεν μεταμορφώνει τον εμπαθή άνθρωπο και δεν τον οδηγεί στην εύρεση της αρχικής ορθής σχέσεως.

Κατά τον άγιο Ιωάννη τον Σιναΐτη, ο ιερέυς που αναλαμβάνει να θεραπεύσει έναν άνθρωπο πρέπει να είναι ικανός για την εργασία αυτή,

να έχει τα κατάλληλα προσόντα και να έχει βιώσει ο ίδιος προηγουμένως την εμπειρία του Θεού στα όρια της προσωπικής του ζωής.

Κατ' αρχάς, εξετάζοντας το έργο του καλού κληρικού, δίδει πολλούς ορισμούς, λαμβάνοντας αφορμή από τις εικόνες της εποχής του. Ο κληρικός που καθοδηγεί τους άλλους ανθρώπους είναι «Ποιμήν», «Κυβερνήτης», «Ιατρός», «Διδάσκαλος» (β', γ', δ', ε'). Και τα τέσσερα αυτά γνωρίσματα συνδέονται στενά μεταξύ τους, γιατί έχουν σχέση με τις διάφορες εργασίες που πρέπει να επιτελεί ο κληρικός. Επομένως, υπάρχει αλληλοπεριχώρηση μεταξύ αυτών των τεσσάρων γνωρισμάτων. Ο Ποιμήν προϋποθέτει ένα λογικό πρόβατο το οποίο πρέπει να τραφεί κατάλληλα, ο Κυβερνήτης προϋποθέτει πλοίο, ναυαγούς και κύματα, ο Ιατρός προϋποθέτει ασθενείς και ο Διδάσκαλος προϋποθέτει αμαθείς, οι οποίοι πρέπει να μάθουν. Έτσι, ο Ποιμήν είναι συγχρόνως κυβερνήτης, ιατρός και διδάσκαλος, ο Κυβερνήτης είναι ποιμήν, ιατρός και διδάσκαλος, ο Ιατρός είναι ποιμήν, κυβερνήτης και διδάσκαλος, και ο Διδάσκαλος είναι όλα τα προηγούμενα.

Χρησιμοποιώντας, όμως, ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης τις εικόνες αυτές, παραθέτει και τις αντίστοιχες αρετές που πρέπει να διακρίνουν τον κληρικό. Ο Ποιμήν πρέπει να αναζητεί για να θεραπεύσει τα πρόβατα «δί' ακακίας, δί' οικείας σπουδής και ευχής» (β'), Κυβερνήτης είναι εκείνος που απέκτησε «ισχύν νοεράν εκ Θεού και οικείων μόχθων» (γ'), Ιατρός είναι εκείνος που έχει αποκτήσει ανοσία στο σώμα και στην ψυχή και δεν χρειάζεται κανένα φάρμακο για την υγεία του (δ'), Διδάσκαλος είναι εκείνος που έχει λάβει «νοεράν δέλτον γνώσεως», έλαβε φως και είναι «των λοιπών βίβλων ανενδεής», γιατί, κατά τον άγιο Ιωάννη, είναι απρεπές στους διδασκάλους να διδάσκουν από αντίγραφα και χειρόγραφα, όπως και στους ζωγράφους είναι απρεπές να διδάσκουν από παλαιούς πίνακες (κεφ. Ε').

Φαίνεται από τις εικόνες αυτές, αλλά και από τα γνωρίσματα που συνδέονται με τις χρησιμοποιούμενες εικόνες, ότι ο κληρικός - θεραπευτής πρέπει να είναι ο ίδιος, κατά το δυνατόν, θεραπευμένος, δηλαδή, τουλάχιστον να έχει έναν ορθό προσανατολισμό, να έχει γνωρίσει προσωπικά την εμπειρία και την γνώση του Θεού, ώστε να βοηθά τους ανθρώπους μέσα από την δική του προσωπική πείρα. Δεν πρόκειται για μια ανθρώπινη δύναμη και ενέργεια, αλλά για την θεανθρώπινη

ενέργεια, την βοήθεια που προέρχεται από τον Θεό, η οποία, βέβαια, ενεργεί δια του συγκεκριμένου θεραπευτού-ιερέως.

Πάντως, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι από όλες αυτές τις εικόνες, εκείνη που κυριαρχεί σε όλο το κείμενο του βιβλίου της Κλίμακος, αλλά και στο συγκεκριμένο κεφάλαιο που μελετούμε, είναι η εικόνα του ιατρού. Ο κληρικός πρέπει να θεραπεύει τους ασθενείς ανθρώπους· και αυτό γίνεται όχι με ανθρώπινες γνώσεις, αλλά με την ενέργεια του Θεού και την δική του συνέργεια. Γι' αυτό λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης: «Αγαθός κυβερνήτης, διασώζει πλοίων· και καλός ποιμήν, ζωοποιήσει, και ιάσεται νοσερά πρόβατα» (κεφ. ζ). Μερικοί, χωρίς να υπολογίζουν την ευθύνη του έργου αυτού και, βεβαίως, χωρίς να έχουν δική τους προσωπική εμπειρία, «ψυχάς αλόγως ποιμαίνειν επεχείρησαν» (νστ').

Σε όλο το κείμενο του αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου, παρουσιάζονται τα χαρίσματα και τα προσόντα τα οποία πρέπει να κοσμούν τον ιερέα-θεραπευτή. Θα αναφέρουμε μερικά από αυτά:

Κατ' αρχάς, τονίζεται ότι η θεραπεία δεν είναι έργο ανθρώπινο, αλλά θεϊκό, το οποίο, βέβαια, ενεργείται και με την οικειοθελή αναδοχή αυτής της εργασίας υπό του ιερέως. Λέγει ότι υπάρχουν μερικοί οι οποίοι «την δύναμιν της ετέρων αναδοχής ίσως εκ Θεού ειληφότες», εν τούτοις δεν αναλαμβάνουν το έργο αυτό με ευχαρίστηση για την σωτηρία του αδελφού (κεφ. Νθ'). Πάντως, μόνον εκείνος που αισθάνθηκε το έλεος του Θεού μπορεί «ανεπαισθήτως και κρυφίως των καμνόντων ευεργετείν» (νγ'). Επειδή η θεραπεία των ανθρώπων δεν γίνεται με ανθρωποκεντρικά μέσα, αλλά με την Χάρη του Θεού, γι' αυτό η θεραπεία, πολλές φορές, γίνεται ανεπαισθήτως και κρυφίως. Ο κληρικός γίνεται πνευματικός οικονόμος των ψυχών από τον Θεό (οα').

Η έλευση του Θεού στην καρδιά του ανθρώπου, και ιδίως του κληρικού - θεραπευτού, έχει έκδηλα τα σημεία της, αφού ο άνθρωπος αναγενναιται πνευματικά. Έκφραση αυτής της αναγεννήσεως είναι τα πνευματικά χαρίσματα, που είναι πράγματι οι δωρεές του Παναγίου Πνεύματος, ήτοι η ταπείνωση, η οποία όμως αν είναι υπερβολική δημιουργεί προβλήματα στους θεραπευομένους (πε'), το υπομονητικό, εκτός, βέβαια, από την περίπτωση της ανυπακοής (πδ'), η αφοβία του θανάτου, αφού «αισχύνη ποιμήνι θάνατον δεδιέναι» (ξζ'), η προθυμία να υποβληθεί σε κόπους και στερήσεις υπέρ των θεραπευομένων (οστ'), η εσωτε-

ρική ησυχία (πη'), γιατί τότε θα έχει την δυνατότητα να βλέπει τις ασθένειες και να τις θεραπεύει.

Πάνω από όλα τα χαρίσματα είναι το χάρισμα της αγάπης, γιατί «ποιμένα αληθινόν, αποδείξει αγάπη· δι' αγάπην γαρ ο Ποιμήν ο Μέγας εσταύρωται» (κδ'). Και όλα αυτά είναι απαραίτητα, ακριβώς επειδή οι παιδαγωγούμενοι και οι θεραπευόμενοι βλέπουν τον ποιμένα και ιατρό τους «ως εις αρχέτυπον εικόνα» και όλα τα λεγόμενα και πραττόμενα αυτού «ως όρον και νόμον λογίζονται» (κγ').

Συχνά στα κείμενά του ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης κάνει λόγο για την απάθεια που πρέπει να διακρίνει τον θεραπευτή. «Μακαρία η αναυσία εν ιατροίς, και εν προεστώσιν απάθεια» (ιγ'). Είναι φοβερό για έναν γιατρό του σώματος να αισθάνεται τάση για εμετό όταν θεραπεύει τις σωματικές πληγές, αλλά είναι φοβερότερο στον πνευματικό ιατρό να προσπαθεί να θεραπεύσει τις ψυχικές πληγές έχοντας ο ίδιος την εμπάθεια. Πράγματι, εκείνος που είναι τελείως κεκαθαρμένος από τα πάθη θα κρίνει τους ανθρώπους ως θείος δικαστής (στ'). Ο κληρικός πρέπει να είναι απαθής, γιατί «ουκ ασφαλές εμπαιθεί έτι εμπαιθών άρχειν», όπως δεν είναι σωστό το λιοντάρι να βόσκει πρόβατα (μζ'). Βέβαια, ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης, ακριβώς επειδή γνωρίζει ότι η θεραπεία δεν είναι απλώς ένα ανθρώπινο έργο, αλλά αποτέλεσμα **ενεργείας Θεού και συνεργείας του ανθρώπου**, γι' αυτόν τον λόγο ισχυρίζεται ότι, πολλές φορές, ο Θεός θαυματουργεί μέσα από άπειρους και εμπαιθείς γέροντες (μα', να').

Όταν ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος κάνει λόγο για απάθεια, δεν εννοεί την νέκρωση του παθητικού της ψυχής, που είναι δόγμα των Στωϊκών φιλοσόφων και άλλων ανατολικών θρησκειών, αλλά την μεταμόρφωση των δυνάμεων της ψυχής. Δηλαδή, στην κατάσταση της απαθείας, οι δυνάμεις της ψυχής, το λογιστικό, το επιθυμητικό και το θυμικό, κινούνται προς τον Θεό και εν τω Θεώ αγαπούν όλη την κτίση. Δεν πρόκειται, επομένως, για μια αδράνεια, αλλά για μια κίνηση όλων των ψυχοσωματικών δυνάμεων.

Η απάθεια είναι απαραίτητη για τον θεραπευτή, γιατί έτσι του δίδεται η δυνατότητα να κρίνει και να θεραπεύει με διάκριση και σύνεση, γιατί τότε τα αισθητήρια της ψυχής είναι γεγυμνασμένα «προς διάκρισιν καλού τε και κακού και μέσου» (ιδ'). Γνωρίζει, δηλαδή, πότε

κάποια ενέργεια προέρχεται από τον Θεό και τότε από τον διάβολο, κάνει διάκριση μεταξύ κτιστού και ακτίστου, με μεγάλα θεραπευτικά αποτελέσματα για τον ασθενή του. Γνωρίζει επίσης ο κληρικός πότε να ταπεινώνεται στον θεραπευόμενο και πότε όχι, γιατί «ουδέ πάντοτε ταπεινούν αλόγως, ουδέ πάντοτε υψούν αφρόνως εαυτόν ο προεστώς οφείλει» (λη'). Αυτό, βέβαια, εξαρτάται από την διάθεση και την κατάσταση του αρρώστου. Μερικοί ωφελούνται από την ταπείνωση του Ποιμένος, μερικοί όμως βλάπτονται. Την αξία της αρετής της διακρίσεως θα την δούμε πιο κάτω, όταν θα εξετάσουμε τους τρόπους θεραπείας που εφαρμόζει ο διακριτικός θεραπευτής.

Προσαρμόζει ο άγιος Ιωάννης την κατάσταση και την θέση του κληρικού - θεραπευτού με την θέση και την κατάσταση του Μωϋσέ-ως.- **Όπως ο Μωϋσης είδε τον Θεό, ανέβηκε στο ύψος της θεωρίας, συνομιλούσε με τον Θεό και, στην συνέχεια, καθοδήγησε τον ισραηλιτικό λαό από την γη της Αιγύπτου στην γη της επαγγελίας, αντιμετωπίζοντας ποικίλα προβλήματα και πολυώνυμους πειρασμούς, αυτό κάνει και ο θεραπευτής.** Ο ίδιος πρέπει να είναι στην πνευματική κατάσταση του Μωϋσέως και με την δική του προοπτική να οδηγεί τον λαό του Θεού στην γη της επαγγελίας (ρ').

Αυτή η εικόνα και η προσαρμογή μας θυμίζει ότι **σκοπός της Ορθοδόξου Θεραπείας είναι η θέωση του ανθρώπου και όχι μια ψυχολογική ισορροπία.** Αυτό δε το έργο το κάνει ο κληρικός εκείνος του οποίου η ψυχή ενώθηκε με τον Θεό και, επομένως, «λόγου ετέρου προς διδασκαλίαν ου δεηθήσεται, τον αΐδιον Λόγον μυσταγωγόν και οδηγόν, και φωτισμόν εν εαυτή η μακαρία φέρουσα» (ρ'). Το όλο κείμενο του αγίου Ιωάννου δεν κινείται σε ανθρώπινο επίπεδο, αλλά σε θεϊκό, δεν αναφέρεται σε περιπτώσεις ψυχολογικών και νευρολογικών ασθενειών, αλλά σε ανθρώπους που θέλουν να ικανοποιήσουν την εσωτερική τους εντελέχεια, που είναι η εκπλήρωση του σκοπού της δημιουργίας τους, δηλαδή την θέωση. Αυτό ακριβώς συνιστά την μεγαλύτερη πείνα και δίψα.

Ο άνθρωπος ως άρρωστος.

Η ψυχική - πνευματική ασθένεια και η ύπαρξη θεραπευτού ιερέως προϋποθέτει οπωσδήποτε έναν ασθενή - άρρωστο άνθρωπο. Προηγου-

μένως καθορίσαμε κάπως την ψυχική ασθένεια, στην οποία αναφέρεται το βιβλίο της Κλίμακος του Ιωάννου και ιδιαιτέρως το κεφάλαιο «Προς Ποιμένα». Για το θέμα αυτό κάνει εκτενή λόγο ο άγιος Ιωάννης και πρέπει να δούμε τα χαρακτηριστικά της ασθενείας και του ασθενούς ανθρώπου.

Όπως λέγαμε προηγουμένως, η πνευματική ασθένεια προϋποθέτει απώλεια της θεοκοινωνίας, διατάραξη της σχέσης του ανθρώπου με τον Θεό και τους άλλους ανθρώπους και με ολόκληρη την κτίση και, βέβαια, αλλοίωση και ασθένεια όλων των ψυχικών και σωματικών δυνάμεων. Πρόκειται για μια πνευματική αλλοτρίωση του ανθρώπου. Οπότε, ο άρρωστος άνθρωπος βλέπει την ασθένειά του στις σχέσεις του με τον Θεό και τους άλλους. Όταν κάνει τον Θεό ιδέα ή φαντασία του, όταν χρησιμοποιεί τους άλλους για δική του καταξίωση, όταν βιάζει την κτίση, τότε δείχνει την πνευματική του ασθένεια.

Βέβαια, όταν αναφερόμαστε στον άνθρωπο εννοούμε την όλη συγκρότηση, την όλη υπόσταση του ανθρώπου, που αποτελείται από ψυχή και σώμα, αφού ο άνθρωπος είναι το συναμφότερο, ούτε μόνο ψυχή ούτε μόνο σώμα. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει αλληλεπίδραση ψυχής και σώματος. Οι ασθένειες της ψυχής αντανακλούν και στο συνημμένο με αυτήν σώμα, όπως και οι σωματικές ασθένειες έχουν ή μπορούν να έχουν συνέπειες και στον ψυχολογικό κόσμο του ανθρώπου. Επομένως, **όταν ο άνθρωπος δεν μπορεί να ικανοποιήσει την υπαρξιακή του πείνα, να εκπληρώσει τον βαθύτερο σκοπό της υπάρξεώς του, τότε όλη η ύπαρξή του, ακόμη και αυτό το σώμα, υποφέρει και τραυματίζεται. Τα παράπονα, το ανικανοποίητο, το άγχος, η αγωνία, η απόγνωση έχουν σχέση με την μη ικανοποίηση των πνευματικών του αναζητήσεων.**

Κατ' αρχάς, ο άγιος Ιωάννης αναφέρεται στην πνευματική δουλεία του ανθρώπου. Επλάσθη ο ίδιος ελεύθερος από τον Θεό και, όμως, υπέπεσε στην δουλεία. Πρόκειται για την πνευματική δουλεία στον διάβολο, στην αμαρτία και στον θάνατο. Έτσι, ομοιάζει με την περίπτωση των Ιουδαίων που κυριεύθηκαν από τον Φαραώ και είχαν ανάγκη ελευθερώσεως. Προσαρμόζοντας άριστα την κατάσταση του τετραυματισμένου ανθρώπου στην κατάσταση των Ιουδαίων που βρίσκονταν στην γη της Αιγύπτου, κάνει λόγο για «νεκρώδες συγκάλυμμα», αφού ο

άνθρωπος καλύπτει εντός του την νέκρωση από τα πάθη, ομιλεί για «ρυπαρά του πηλού πλινθεία», αφού ο άνθρωπος, δημιουργημένος για τα υψηλά, περιέπεσε σε γήινα και ταπεινά πράγματα, ομιλεί για την ερυθρά και φλογίζουσα θάλασσα της σαρκικής πυρώσεως, κάνει λόγο για «τον γνόφον και ζόφον και θύελλαν» και το τρίγνοφο σκοτάδι της αγνωσίας, αναφέρεται στην νεκρά και άγονο θάλασσα, αλλά και τις περιπέτειες της ερήμου (ρ'). Ο άνθρωπος βρίσκεται πολλές φορές κατά την διάρκεια της ζωής του μπροστά σε τραγικές καταστάσεις, που τον κρατούν αιχμάλωτο, και σε φοβερή απόγνωση. Και όλα αυτά προέρχονται από το υπαρξιακό κενό, τις ενοχές και το πρόβλημα του θανάτου με όλες τις έννοιες του.

Όλα αυτά κάνουν τον άνθρωπο να υποφέρει, να βασανίζεται και να αισθάνεται τραυματισμένος πολύ. Αισθάνεται μία ασθένεια να υποβόσκει στην ύπαρξή του. Και όταν το δούμε μέσα από την εικόνα του προβάτου, τότε ο άνθρωπος θεωρείται «νοσερό πρόβατο» (ζ'). Πρόκειται για «ψυχάς ερρυπωμένας, και μάλιστα σώματα» (οβ') που θέλουν καθάρισμα, για ανθρώπους που είναι πεσμένοι στην γη, αντί να ανέρχονται προς τα άνω, οπότε αυτοί οι άνθρωποι δεν ικανοποιούνται με ανθρώπινες διδασκαλίες, χρειάζονται άλλες ουράνιες διδασκαλίες. Έτσι, «ου δυνατόν τοις κάτω τα χαμαί θεραπεύειν ποτέ» (στ'). **Υπάρχουν πολλοί διδάσκαλοι και ψυχοθεραπευτές με ανθρώπινη προοπτική, οι οποίοι δεν μπορούν να αναπαύσουν τον ψυχοσωματικά τραυματισμένο άνθρωπο.** Και όλα αυτά δημιουργούν τεράστια ταλαιπωρία στον άνθρωπο, ώστε να χαρακτηρίζεται «κάμνων» (νγ'), δηλαδή υποφέρων, «κακούμενος» (οστ'), δηλαδή ταλαιπωρημένος. Οι άνθρωποι βλέπουν εντός τους «την εαυτών δειλίαν και ασθένειαν» (λα'), αισθάνονται ότι είναι «νήπιοι» και «ασθενείς» και είναι θλιβόμενοι και στενοχωρούμενοι (ζγ').

Όλες αυτές οι περιγραφές παρουσιάζουν έναν άνθρωπο που βασανίζεται και ταλαιπωρείται, που είναι τραυματισμένος ολοκληρωτικά. Δεν αναφέρεται ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης σε καταστάσεις νευρώσεως και ψυχώσεως, αλλά σε όλες τις περιπτώσεις των ανθρώπων εκείνων που αισθάνονται ότι είναι αποτυχημένοι στην ζωή, όχι διότι δεν ικανοποίησαν έναν επίγειο στόχο, αλλά γιατί δεν ικανοποίησαν τον βαθύτατο υπαρξιακό τους σκοπό, που είναι η σχέση και η κοινωνία τους με τον Θεό, που είναι ο απώτερος σκοπός της δημιουργίας τους.

Ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης, όμως, δεν περιορίζεται σε εξωτερικές και γενικές περιγραφές, αλλά προχωρεί σε άλλες διαγνώσεις εσωτερικές. Παρουσιάζει τον άνθρωπο να υποφέρει μέσα στον ψυχικό του κόσμο. Δεν είναι ασθένειες επιδερμικές, σωματικές, αλλά εσωτερικές, που συντελούνται στο βάθος της ψυχής του. Πρόκειται για νόσο ψυχική, αφού ο άνθρωπος χαρακτηρίζεται «ψυχοносών» (π'), για νυσταγμό στην ψυχή (η'), για νύκτα παθών (θ'). Μέσα στην ψυχή του ο άνθρωπος αισθάνεται έναν φοβερό όχλο λογισμών (σγ'), που τον βασανίζει, και επιθυμεί την ελευθέρωσή του.

Και πάλι πρέπει να πούμε ότι δεν πρόκειται για μια γενική και αφηρημένη κατάσταση, αλλά για εσωτερικές ακαθαρσίες. Ο άνθρωπος έχει επίγνωση αυτών των καταστάσεων, αλλά δεν μπορεί μόνος του να ελευθερωθεί. Χρειάζεται την επέμβαση του Θεού, με την βοήθεια του έμπειρου πνευματικού θεραπευτού. Είναι πολύ χαρακτηριστικές οι λέξεις που χρησιμοποιεί ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης και που δείχνουν αυτήν την εσωτερική ασθένεια του ανθρώπου. Γράφει κάπου: «Οι αιδεσθέντες ιατρούς, σηπεδόνας πεποιήκασι, πολλοί δε πολλάκις και τεθνήκασι» (λστ'). Οι άνθρωποι της κατηγορίας αυτής αισθάνονται ντροπή να αποκαλύψουν τα τραύματα της ψυχής τους και, γι' αυτό, οι εσωτερικές αυτές πληγές της ψυχής έφθασαν στο σημείο να σαπίσουν και μάλιστα να τους οδηγήσουν στον πνευματικό θάνατο. Γι' αυτό πρέπει οι ασθενείς με εμπιστοσύνη να φθάσουν στο σημείο να φανερώσουν το τραύμα σε έμπειρο θεραπευτή (λστ'). Μέσα στον χώρο της ψυχής υπάρχει «ρύπος άόρατος» στον γυμνό οφθαλμό, εσωτερική ακαθαρσία, μέλη σεσηπότα και η ψυχή χρειάζεται ίαση και κάθαρση (ιβ').

Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος δεν χρειάζεται τον θεραπευτή του για ψυχολογική υποστήριξη και επιδερμική θεραπεία, **δεν χρειάζεται τον ιερέα για να του ικανοποιεί τις θρησκευτικές του ανάγκες, αλλά για να επεμβαίνει διακριτικά και αγαπητικά, με την Χάρη του Θεού και την δική του ελευθερία, στον εσωτερικό του κόσμο** και να θεραπεύει, με την δική του ανασία, την ακαθαρσία του. Ο θεραπευτής εκείνος που με την καθαρότητά του γνώρισε ο ίδιος στην προσωπική του ζωή «τον ρύπον αποσμύχων των ετέρων, και καθαίρων, και εξ επιμών αμωμα τω Θεώ δώρα προσφέρων» καθιστά τον εαυτό του συνεργάτη των νοερών δυνάμεων (οη'). Ο πνευματικός θεραπευτής πλησιάζει τον ψυχικά τραυμα-

τισμένο άνθρωπο με προσοχή, ευαισθησία και τρυφερότητα, αγάπη πληθωρική, γνώση, κυρίως δε με την Χάρη του Θεού. Δεν παίζει με την σωτηρία του άλλου, δεν κοροϊδεύει εκείνον που προσέρχεται σ' αυτόν και αναζητεί την τέτοια κάθαρση των εσωτερικών παθών.

Πράγματι, είναι φοβερό να πλησιάσει κανείς τον κληρικό για να ικανοποιήσει όλη αυτήν την εσωτερική του πείνα, να καθαρίσει τα έλκη της ψυχής του, να αποβάλει όλον αυτόν τον εσωτερικό ρύπο και, όμως, να βλέπει την αύξηση των εσωτερικών παθών και την συσσώρευση του υπαρξιακού κενού και της υπαρξιακής αγωνίας, να βλέπει ακόμη περισσότερο τον πνευματικό θάνατο να τον διακατέχει. Τότε τραυματίζεται βαθύτερα και αγωνία περισσότερο.

Τρόποι Θεραπείας

Αφού είδαμε ποιός πρέπει να είναι ο θεραπευτής και ποιός είναι ο άρρωστος άνθρωπος, θα προχωρήσουμε για να εξετάσουμε τους τρόπους θεραπείας που ασκεί ο Θεός δια του εμπείρου και ικανού θεραπευτού.

Σε προηγούμενη ενότητα αναφερθήκαμε για λίγο στην παρουσία και αναγκαιότητα του ικανού και πεπειραμένου θεραπευτού κληρικού, ο οποίος, βέβαια, εννοείται ότι έχει προηγουμένως ο ίδιος θεραπευθεί. Αναγκαστικά, επειδή τα θέματα αυτά, δηλαδή η θεραπεία, ο θεραπευτής και οι τρόποι θεραπείας συνεφάπτονται, γι' αυτό σε μερικά σημεία θα επανερχόμαστε.

Κατ' αρχήν, για την άσκηση και εφαρμογή της καταλλήλου θεραπευτικής μεθόδου χρειάζεται να υπάρχει γνήσιος και όχι νόθος πνευματικός - θεραπευτής. Ο ίδιος ο θεραπευτής πρέπει να γνωρίζει καλά τον εαυτό του και να έχει άπειρη αγάπη προς τον θεραπευόμενο, τον Χριστιανό. Ο Χριστιανός πρέπει να χαίρεται και με την απλή παρουσία του πνευματικού του ιατρού. Τελικά, **η ίδια η ύπαρξη του θεραπευτού ωφελεί τον άρρωστο πνευματικά**. Γράφει ο άγιος Ιωάννης: «ίνα, τον ιατρόν ορών ο νοσών, ευφραίνεται, ει και μηδέν ίσως παρ' αυτού ωφελείται» (ι'). Και, βέβαια, αυτό σημαίνει ότι ο θεραπευτής πρέπει να έχει σαφή γνώση ότι «η κατ' έννοιαν αμαρτία του προεστώτος», δηλαδή η αμαρτία του θεραπευτού που γίνεται με λογισμούς, είναι χειρότερη από την κατ' ενέργειαν αμαρτία του υπηκόου (ξ'). Η γνώση αυτή θα τον κάνει

να είναι πολύ διακριτικός και θεραπευτικός, γιατί διαφορετικά θα επιβάλει δυσβάστακτα φορτία.

Δεν είναι εύκολη η θεραπεία των ασθενών. Χρειάζεται αγάπη, πνευματική ανδρεία, γιατί κατά την πορεία της θεραπείας θα δημιουργηθούν πολλά προβλήματα και θα γίνουν πολύ λεπτοί χειρισμοί, ακριβώς διότι έχει να κάνει κανείς με τον λεπτό, ευαίσθητο ψυχικό κόσμο του ανθρώπου, με τις τόσο λεπτές διεργασίες. Γι' αυτό και πρέπει ο θεραπευτής να καταβάλει «και πάσαν την σπουδήν, την αγάπην, την θέρμην, την επιμέλειαν, και την προς Θεόν ικεσίαν, επί τον λίαν πεπλανημένον, και συντετριμμένον» (οθ'). Ο άρρωστος εδώ χαρακτηρίζεται συντετριμμένος, γι' αυτό και χρειάζονται λεπτές επεμβάσεις. Πρέπει ο θεραπευτής να έχει την ικανότητα να φανερώνει στον άρρωστο όχι απλώς τα εξωτερικά τραύματα και τα φαινόμενα, αλλά τα αίτια της ψυχικής ασθενείας, τα οποία δεν φαίνονται εξωτερικά (κβ'). Επίσης πρέπει να διακρίνει τους προσερχομένους σε αυτόν ανάλογα με τις επιθυμίες τους, με το τι θέλουν από τον ιατρό. Να αναδέχεται την πνευματική θεραπεία των ανθρώπων, αφού ξεχωρίσει μεταξύ «γνησίων τέκνων», «εκ διγαμίας», «εκ παιδισκών» και «ετέρα χαμαιρίφη». Γιατί, πράγματι, δεν ζητούν το ίδιο όλοι οι προσερχόμενοι ασθενείς. Οπότε, είναι απαραίτητη η διάκριση σε αυτήν την λεπτή επέμβαση που γίνεται στον ψυχικό κόσμο. Πάντως, όπως υπογραμμίζει ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης, απαιτείται ολοκληρωτική προσφορά του πνευματικού θεραπευτού κατά το υπεύθυνο αυτό έργο, ήτοι απαιτείται «αναδοχή, κυρίως, ψυχής δόσις, αντί υπέρ ψυχής του πλησίον κατά πάντα». Η αναδοχή αυτή άλλοτε συνδέεται με αμαρτήματα του παρελθόντος και άλλοτε με αμαρτήματα του μέλλοντος (νζ'). Οπότε, φαίνεται και από αυτό μόνο το έργο ότι ο θεραπευτής πρέπει να έχει πνευματική δύναμη μεγάλη. «Δυνάμεως ημίν χρεία πνευματικής, ω τίμιε, προ πάντων», γιατί άλλοτε θα χρειασθεί να κρατήσουμε τα νήπια από το χέρι και να τα οδηγήσουμε στον ορθό δρόμο και άλλοτε θα χρειασθεί τα πολύ νήπια και τους πολύ αδύνατους να τους ανυψώσουμε και κρατήσουμε στους ώμους (σγ'). Οπότε, το έργο της πνευματικής πατρότητας είναι βαρύ, λεπτό, καθοριστικό, υπεύθυνο, θυσιαστικό.

Βέβαια, και εδώ πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι το έργο του πνευματικού θεραπευτού δεν γίνεται ανθρωποκεντρικά και αυτόνομα. Απαι-

τείται συντονισμός της θείας Χάριτος με την ελευθερία του ασθενούς. **Η ίαση των ψυχικών τραυμάτων των ανθρώπων δεν γίνεται με ανθρώπινες συμβουλές και μεθόδους εργαστηρίου, αλλά με την ενέργεια του Θεού και την συνέργεια του πνευματικού θεραπευτού.** Σε όλο το κείμενο του αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου γίνεται λόγος για **προσευχή, για επέμβαση του Θεού, για το ότι ο πραγματικός θεραπευτής είναι ο Θεός** και όχι ο άνθρωπος. Αλλά και πάλι δεν μπορεί να ενεργήσει ο Θεός, ούτε να βοηθήσει ο ικανός και πεπειραμένος πνευματικός, αν δεν συνεργήσει και ο άρρωστος άνθρωπος. Στην Ορθόδοξη θεραπευτική επιστήμη όλα γίνονται με ελευθερία, ποτέ με την βία και την επιβολή.

Σε όλο το κείμενό του, ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης δίνει μεγάλη σημασία στην **ολοπρόθυμη και αβίαστη προσέλευση του αρρώστου** και, μάλιστα, στην ολοκληρωτική βοήθειά του για την δική του θεραπεία. Η ελευθερία του ανθρώπου είναι απαραβίαστη. Κάπου τονίζει ότι ούτε ο κυβερνήτης μπορεί να σώσει το πλοίο χωρίς την συνέργεια των ναυτών, ούτε και ο ιατρός να θεραπεύσει τον άρρωστο «μη πρότερον δυσωπηθείς παρ' αυτού, και δια της του τραύματος φανερώσεως προτραπείς ολοπίστως» (λστ'). Δηλαδή, χρειάζεται εμπιστοσύνη του αρρώστου στον θεραπευτή του, παράκληση να τον συνδράμει και, βέβαια, οικειοθελής αποκάλυψη του τραύματος. Σε όλη αυτήν την κίνηση υπάρχει απόλυτη ελευθερία. Γιατί, πράγματι, είναι αδύνατη η σωτηρία «εκείνων (των αρρώστων) μη συνεργούντων» (ξδ') αυτών των ιδίων. Βέβαια, υπάρχει περί-πτωση που ο άρρωστος άνθρωπος αισθάνεται την δειλία και την αδυναμία του και, γι' αυτό, προσφέρει όλη την θέλησή του στον έμπειρο θεραπευτή, αλλά και σε αυτήν την περίπτωση προϋποτίθεται η ελεύθερη αυτοπροσφορά του. Οι άνθρωποι στην κατηγορία αυτή ζήτησαν «εκουσίω βία ιατρεύσαι» και, βέβαια, σε αυτήν την περίπτωση ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης συνιστά να υπακούσουν οι ιατροί στην ελεύθερη προσφορά των ασθενών (λα'). Πάντως, η θεραπεία δεν μπορεί να επιτευχθεί έξω από την ελευθερία και το φιλότιμο των πνευματικών παιδιών, γι' αυτό και ο «γνήσιος υιός, εν απουσίαις πατρός γνωρίζεται» (νη'). Άλλωστε, όταν κάνουμε λόγο για θεραπεία στην Ορθόδοξη παράδοση, εννοούμε το να ρυθμιστεί κατάλληλα ο πνευματικός οργανισμός του ανθρώπου, ώστε να μη χρειάζεται συνεχείς παρεμβάσεις και εξαρτήσεις. Ο άνθρωπος, ελευθερωμένος από την δουλεία που θέλουν να επιβάλλουν

τα κτίσματα και ο κόσμος των παθών, πορεύεται τον δρόμο της συνεχούς ανόδου και προόδου.

Συνέπεια της ελευθερίας που πρέπει να έχει ο άρρωστος άνθρωπος είναι και ο τρόπος της εξομολόγησης. Δηλαδή, σημαντικό θεραπευτικό μέσο είναι το μυστήριο της εξομολόγησης, κατά το οποίο ο άρρωστος, με την απόλυτη δική του ελευθερία, αποκαλύπτει τα εσωτερικά του τραύματα. Στο σημείο αυτό ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης είναι πολύ εκφραστικός. Βέβαια, γνωρίζουμε πολύ καλά ότι υπάρχουν δύο είδη εξομολόγησης, ήτοι η φανέρωση των ψυχικών τραυμάτων ώστε αυτά να τύχουν της θεραπευτικής επεμβάσεως, αλλά και η εξαγόρευση των λογισμών, ώστε ο άνθρωπος να λάβει πνευματική κατεύθυνση.

Ο άγιος Ιωάννης προσφέρει πολύ σημαντικές πληροφορίες για την εξομολόγηση. Κατ' αρχάς, η εξαγόρευση πρέπει να γίνεται με την απόλυτη ειλικρίνεια και ελευθερία του ασθενούς, γιατί τότε προσφέρεται αποτελεσματική βοήθεια. «Γίνεται γαρ αυτοίς και δια της προ ημάς εξαγορεύσεως ου μετρία συγχώρησις». Και αυτό συνδέεται με το ότι, όπως συμβουλεύει, και αν δε λοιπά πάντα κατ' είδος νύκτωρ τε και μεθ' ημέραν ανακινείν τω νοι πλημμελήματα» (ξα'). Και το λέγει αυτό ο άγιος Ιωάννης, διότι όταν ο άρρωστος κάνει **λεπτομερείς αναλύσεις**, κατά κάποιον τρόπο ηδονίζεται και ευχαριστείται με την ανάμνηση, οπότε διενεργούνται λεπτές διεργασίες και αλλοιώσεις στον εσωτερικό του κόσμο.

Φυσικά, υπογραμμίζει και το απόρρητο της εξομολόγησης, αφού δεν είναι επιτρεπτό ο θεραπευτής να ανακοινώσει σε άλλους το περιεχόμενο της εξαγορεύσεως του εξομολογουμένου. Ο θεραπευτής δεν πρέπει να φανερώνει τις ψυχικές αποκαλύψεις που του έκαναν οι άλλοι. Αυτό το θέτει σε βάση θεολογική και σωτηριολογική, αφού αφ' ενός μεν ο Θεός δεν αποκαλύπτει την εξομολόγηση που άκουσε, αφ' ετέρου δε γιατί μια ενδεχόμενη αποκάλυψη δημιουργεί τεράστια σωτηριολογικά προβλήματα στους εξομολογουμένους, αφού σε τέτοια περίπτωση «αυτούς ανίατα νοσείν παρασκευάση» (πγ').

Θα πρέπει όμως στην συνέχεια να εξετάσουμε για λίγο και τους τρόπους τους οποίους θα χρησιμοποιήσει ο καλός θεραπευτής, αφού υπάρχει διαφορά των προσερχομένων, από άποψη πνευματικής ηλικίας, τρόπου ζωής, ψυχικών ασθενειών κ.λπ. Ο πεπειραμένος πνευματικός ια-

τρός πρέπει να γνωρίζει όλα αυτά, γιατί, διαφορετικά, διαστρεβλώνεται ο τρόπος και η μέθοδος θεραπείας, καταργείται η ελευθερία του ανθρώπου.

Ο θεραπευτής πρέπει να γνωρίζει «εν ποίοις, και πως, και πότε» πρέπει να εφαρμόζονται διάφορες παραγγελίες της Αγίας Γραφής (κθ'). Ο χρόνος και ο τρόπος ζωής των ανθρώπων παίζουν σπουδαίο ρόλο για την μέθοδο θεραπείας τους. Όπως ο στρατηγός, έτσι και ο Ποιμήν πρέπει σαφώς να γνωρίζει «την εκάστου των ερχομένων στάσιν και τάξιν» (λε'), γιατί υπάρχει διαφορά μεταξύ πνευματικής ηλικίας και άλλοι χρειάζονται γάλα και άλλοι στερεά βρώματα, αφού άλλωστε «καιρός παρακλήσεως» (νδ'). Οι άνθρωποι έχουν πολλές διαφορές μεταξύ τους, αφού «πολύ το ποικίλον και το διάφορον κέκτηνται». Γι' αυτό, οι υπεύθυνοι για την μαρτυρική αυτή διακονία, την θεραπεία των ανθρώπων, πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν τους «και τους τόπους, και τας αναβιώσεις (ανατροφή), και τας έξεις (τις συνήθειες)» (μστ'). Ακόμη δε είναι διαφορετικές οι προσελεύσεις των ανθρώπων, γι' αυτό και κάθε άνθρωπος θέλει την δική του αντιμετώπιση (μδ').

Είναι σημαντικός ένας λόγος του αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου, σύμφωνα με τον οποίο ο θεραπευτής δεν πρέπει να εργάζεται με την δικαιοσύνη ούτε να φροντίζει να αποδίδει πάντοτε το δίκαιο, γιατί δεν αντέχουν όλοι οι άνθρωποι το ίδιο. Και παρουσιάζει τον τρόπο που αντιμετώπισε ένας σοφός και διακριτικός Γέροντας σε περιπτώσεις δύο αδελφών, οι οποίοι προφανώς μάλωσαν μεταξύ τους. Ο ένας ήταν ένοχος, αλλά περισσότερο αδύνατος, και ο πνευματικός εκείνος θεραπευτής τον ανεκήρυξε αθώο. Ο άλλος ήταν αθώος, αλλά, επειδή ήταν δυνατός και ανδρείος, τον κατεδίκασε ως ένοχο, και αυτό «ίνα μη δια δικαιοσύνης πλείον το σχίσμα γένηται». Βέβαια, ιδιαιτέρως μίλησε ανάλογα στον καθένα, ιδίως στον ψυχικά ένοχο (π'). Βλέπει κανείς εδώ ότι η θεραπεία των ανθρώπων δεν γίνεται με βάση τα δικαστήρια και την απονομή της δικαιοσύνης, αλλά με βάση την ιατρική επιστήμη, δηλαδή τις δυνατότητες που έχει κάθε άνθρωπος.

Η γνώση που πρέπει να διαθέτει ο θεραπευτής για να θεραπεύσει τις ψυχικές ασθένειες των προσερχομένων είναι απαραίτητη, γιατί συνδέεται στενά με τους τρόπους θεραπείας και με τα φάρμακα τα οποία θα δώσει. Δεν απαιτείται μόνον σωστή διάγνωση, ούτε γνώση της

ιδιαιτερότητος κάθε ανθρώπου, αλλά επίσης και σωστή χορήγηση των φαρμάκων. Θα δούμε μερικούς τρόπους θεραπείας, όπως τους παρουσιάζει ο άγιος Ιωάννης, ο έμπειρος αυτός καθοδηγητής των ψυχών.

Η χορήγηση των πνευματικών φαρμάκων συνδέεται στενά με την συμπάσχουσα καρδιά του θεραπευτού. Δηλαδή, ο πνευματικός θεραπευτής συμμετέχει στον πόνο και στην ψυχική κατάσταση του αδερφού. Ο Ηγούμενος πρέπει σαφώς να γνωρίζει «το πασι κατά την εαυτών αξίαν προσπάσχειν και συνδιατίθεσθαι» (ιδ'). Μόνον μέσα από την «συμπάσχουσα καρδιά» γίνεται αποτελεσματική θεραπεία. Ο πόνος του άλλου γίνεται δικός του πόνος και ο ίδιος πάσχει με την κατάσταση του αρρώστου. Δεν πρόκειται για μια αντικειμενοποιημένη ιατρική, αλλά για μια πολύ προσωποποιημένη. Η πνευματική επέμβαση γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μεταβάλει τους πονηρούς μοναχούς σε απλούς και όχι οι απλοί και ευθείς μοναχοί να γίνονται πονηροί και πολύπλοκοι στους λογισμούς.

Απαιτείται ιδιαιτερότητα και σύνεση.

Σε ένα θαυμάσιο κείμενο, έχοντας υπ' όψιν του τα εργαλεία που χρησιμοποιούν οι ιατροί της εποχής εκείνης για να θεραπεύσουν τις σωματικές ασθένειες, τα προσαρμόζει και στον τρόπο της επεμβάσεως σε ψυχικά τραύματα και νοσήματα. Ο πνευματικός θεραπευτής πρέπει να χρησιμοποιεί «έμπλαστρον», για θεραπεία εσωτερικών παθών που δεν φαίνονται και για κάθαρση του εσωτερικού κόσμου χρησιμοποιεί «πόσιν», δηλαδή ιατρικό υγρό, για καθάρισμα του ψυχικού οφθαλμού «κολύριον», και για χειρουργική επέμβαση, όταν πρόκειται να καθαρίσει κάποια σαπίλα, χρησιμοποιεί «ξυρίον», δηλαδή ξυράφι και «φλεβοτόμον» και «μάχαιραν». Όμως, δεν αρκείται στην επέμβαση και στην χρησιμοποίηση των κατάλληλων εργαλείων, αλλά χρησιμοποιεί διάφορα εργαλεία και φάρμακα, κατά την διάρκεια της επεμβάσεως, και μετά από αυτήν, ήτοι «σπόγγον», δηλαδή δρόσιμα του ασθενούς με γλυκά και ήπια και απλά λόγια, «καυτήρα», δηλαδή κανόνα και επιτίμιο από αγάπη για ένα μικρό χρονικό διάστημα, «άλειμμα», δηλαδή αλοιφή, ήτοι έναν λόγο ή μια παρηγοριά για την ανακούφιση του ασθενούς, «υπνωτικόν», δηλαδή να σηκώσει ο θεραπευτής το φορτίο του υποτακτικού, ώστε να έχει ο υποτακτικός «τύφλωσιν οσίαν» και να μη βλέπει τα καλά

έργα. Βέβαια, υπάρχουν περιπτώσεις που ο θεραπευτής πρέπει να χρησιμοποιεί «μάχαιρα», ώστε να αποκόπτει ένα μέλος σεσηπός για την αφέλεια των άλλων αδελφών (ιβ').

Φαίνεται καθαρά, όπως το περιγράφει ο άγιος Ιωάννης, ότι ποικίλλουν τα φάρμακα και τα εργαλεία. Άλλοτε απαιτείται θεραπεία, άλλοτε εκκένωση των βρωμάτων, άλλοτε χειρουργική επέμβαση και άλλοτε εκτομή. Αλλά και η χειρουργική επέμβαση πρέπει να γίνεται με διακριτικότητα, χωρίς να προκαλεί πόνο στον ασθενή.

Τα φάρμακα που δίδονται στους ψυχικά αρρώστους πρέπει να είναι ανάλογα με την πνευματική τους κατάσταση. **Συνιστά:** «σκοπείν δε μάλλον και προσφυώς αρμόζειν τα φάρμακα». Σε εκείνους που αμάρτησαν πάρα πολύ πρέπει να προσφέρεται παρηγορία για να μη πέσουν στην απόγνωση, στους υπερηφάνους και εγωιστάς χρειάζεται στενή και τεθλιμμένη οδός (λβ').

Για άλλους πρέπει ο θεραπευτής να προσεύχεται με πολλή νήψη (η', θ'), σε άλλους θα προσφέρει τον λόγο του και την διδασκαλία του (ζ'), άλλους θα ελέγχει και θα τους προκαλεί και λίγο πόνο «ίνα μη μακροχρονίση, η τελευτήση εκ σιωπής επαράτου» (κστ', κζ'). Άλλους ωφελεί η της «εξόδου υπόμνησις» (πα'), άλλους άλλα, και η κοινότητα ωφελείται από την «ατιμία», δηλαδή από τον εξευτελισμό του ασθενούς (πθ'), άλλοι χρειάζονται βαρύτατα επιτίμια (νη'). Ο θεραπευτής δίδει στον καθένα ανάλογα με το τι θα τον ωφελήσει πνευματικά. Διαφορετικός είναι ο τρόπος προσεχής που καθορίζεται στον καθένα. Ακόμη δε διαφορετική είναι η δίαιτα που χορηγείται. Μάλιστα, χρησιμοποιώντας την διαγωγή ενός πεπειραμένου Ηγουμένου, λέγει ότι προτιμούσε να εκδιώξει κάποιον από το μοναστήρι, γιατί έτσι θα ωφεληθεί ο ίδιος περισσότερο, παρά να παραμένει στο μοναστήρι και εν ονόματι μιας φιλανθρωπίας και συγκαταβάσεως να μένει στο θέλημά του (σδ').

Ο κάθε άνθρωπος βοηθείται και ωφελείται διαφορετικά. Στον έναν, όταν ανάψει ο θείος έρωσ, δεν ισχύει ο φόβος των λόγων. Στον άλλον, η παρουσία του φόβου της κολάσεως δημιούργησε υπομονή σε όλους τους κόπους, και στον άλλον η ελπίδα της Βασιλείας των Ουρανών τον οδήγησε στην περιφρόνηση όλων των επιγείων (λδ').

Είναι σαφές με όσα προηγήθηκαν ότι **ο τρόπος θεραπείας είναι μια σταυρική διακονία, δεν είναι μία επιπόλαια πράξη.** Η ιδιαιτερότητα

κάθε ανθρώπου, αλλά και η ιδιοσυγκρασία του απαιτούν διαφορετική αντιμετώπιση, κυρίως **απαιτούν διεισδυτικό, ευαίσθητο, πεπειραμένο πνευματικό ιατρό, ο οποίος όχι μόνον θα κάνει ορθή διάγνωση και ορθή θεραπεία, αλλά κυρίως θα είναι έτοιμος να συμπάσχει με τον ασθενή, να αισθάνεται πάνω στην δική του ψυχή, αλλά και στο σώμα του τον πόνο και την οδύνη της πνευματικής καθοδηγήσεως.** Η πνευματική ιατρική επιστήμη δεν είναι μια εγκεφαλική διακονία, αλλά μια μαρτυρική ζωή, κατά το πρότυπο του Χριστού και πάντων των αγίων, όπως και του Προφήτου Μωϋσέως, που καθοδηγούσε με πόνο έναν σκληροτράχηλο λαό.

Προϋποθέσεις Θεραπείας.

Μέχρι τώρα κάναμε λόγο για το τι ακριβώς είναι η πνευματική ασθένεια, ποιός είναι ο κατάλληλος θεραπευτής, τι είναι η θεραπεία και βεβαίως πως επιτυγχάνεται. Απομένει να υπογραμμίσουμε ότι **η θεραπεία του ανθρώπου δεν έγκειται απλώς σε μια ψυχολογική υποστήριξη και μια ατομικιστική πράξη, αλλά κυρίως και προ παντός είναι πορεία για να φθάσει ο άνθρωπος από την ατομικότητά του στην προσωπική σχέση, από την φιλαυτία στην φιλοθεΐα και στην φιλανθρωπία, από την ιδιοτελή στην ανιδιοτελή αγάπη.** Ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο η θεραπεία γίνεται μέσα σε ένα ορισμένο πνευματικό κλίμα.

Η Εκκλησία, η οποία εκλαμβάνεται ως οικογένεια, αλλά και ως πνευματικό νοσοκομείο, είναι ο κατάλληλος χώρος της ασκήσεως της θεραπευτικής αγωγής. Ήδη έχουμε υπογραμμίσει ότι οι ψυχικές ασθένειες είναι αποτέλεσμα της απώλειας της σχέσης του ανθρώπου με τον Θεό, τον συνάνθρωπο, τον εαυτό του και ολόκληρη την κτίση. Η πτώση του ανθρώπου συνδέεται στενότερα με την απώλεια της σχέσης. Επομένως, η θεραπεία έγκειται στην απόκτηση της πραγματικής σχέσης με τον Θεό, τον συνάνθρωπο, τον εαυτό του και την κτίση. **Αυτό πραγματοποιείται μέσα στον χώρο της Εκκλησίας.**

Το όλο κείμενο του αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου που μελετούμε προϋποθέτει ένα κοινόβιο, ένα Μοναστήρι. Αναφέρεται σε έναν Ηγούμενο, που είναι ο Ποιμήν, και του οποίου έργο είναι η θεραπεία των ψυχικών και σωματικών παθών των μοναχών. Στο σημείο αυτό δεν

πρέπει να επιμείνουμε πολύ, γιατί και μια απλή ανάγνωση του κειμένου «Προς Ποιμένα» το επιβεβαιώνει.

Απλώς θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι ο άγιος Ιωάννης κάνει λόγο για προσοχή στην υποδοχή των «θρεμμάτων» (πθ'), ώστε να θέλουν να ενταχθούν στην ποιμνη έχοντας αγνή διάθεση και ζήλο για την σωτηρία τους. Η κατάλληλη ηλικία προσελεύσεως θεωρείται απαραίτητη, ώστε να μην υπάρχει μεταμέλεια αργότερα, μετά την αποδοχή του μοναχικού σχήματος (ο'). Αλλά, καίτοι οι μοναχοί ζουν σε μια ορισμένη κοινότητα, εν τούτοις πρέπει να υπάρχει και η δυνατότητα της ελευθερίας ανάλογα με τις ηλικίες. Ο προεστώς πρέπει να προσέχει το θέμα αυτό, γιατί, άλλωστε, «και καταστάσεις και κατοικήσεις προς τας σωματικές ηλικίας διάφοροι» (ξθ'). Επίσης, απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή, γιατί η συγκατοίκηση των αγωνιστών με τους ραθύμους δημιουργεί πολλούς κινδύνους (ξγ').

Επομένως, η κοινότητα, το κοινόβιο, **το Μοναστήρι, εκλαμβάνεται ως μία θεραπευτική κοινότητα, μέσα στην οποία ο άνθρωπος εντάσσεται για την θεραπεία του, για να γίνει πρόσωπο, αλλά και να αποκτήσει ουσιαστική κοινωνία με τους άλλους.** Στην θεραπευτική αυτή κοινότητα υπάρχει ο ειδικός θεραπευτής, αλλά και άλλοι πνευματικοί αδελφοί, οι οποίοι βοηθούν τους παρευρισκομένους αδελφούς.

Το επίκεντρο, όμως, της κοινότητας δεν είναι ο άνθρωπος, δηλαδή η κοινότητα δεν συγκροτείται σε ανθρωποκεντρικό επίπεδο. Κέντρο είναι ο Θεός, αφού και αυτός ο Ποιμήν - Ηγούμενος ενεργεί την αποστολή του με την δύναμη και ενέργεια του Θεού. Έτσι, λοιπόν, η κοινότητα που έχει υπ' όψιν του ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης είναι Μοναστήρι, το κέντρο είναι ο Ιερός Ναός, μέσα στο οποίο τελείται η θεία Ευχαριστία, αυτή η κατ' εξοχήν κοινωνική πράξη, αφού δι' αυτής αποκτούμε ενότητα με τον Θεό και τους αδελφούς, ακόμη δε και με όλη την κτίση, και βέβαια, η όλη λατρεία που γίνεται μέσα στον Ιερό Ναό. Σε κάποιο σημείο ο άγιος Ιωάννης αναφέρει ότι ένας από τους θεοφιλείς ανθρώπους του είπε ότι «πάντοτε μεν, μάλιστα δε εν ταις ετησίαις και Δεσποτικαίς εορταίς, ο Θεός τους εαυτού θεράποντας δωρεαίς αμείβεται» (ιζ'). Εδώ φαίνεται ότι δεν πρόκειται για μια ουμανιστική θεραπεία, για μια ψυχολογική ισορροπία, αλλά για δωρεές που προέρχονται από τον Θεό και μάλιστα κατά την διάρκεια των Δεσποτικών εορτών. Προϋποτίθεται λατρευτική

σύναξη των μελών της Εκκλησίας. Μάλιστα δε η πορεία του ανθρώπου προς την ένωσή του με τον Θεό εκλαμβάνεται μέσα από την εικόνα της θείας Ευχαριστίας (σγ').

Η ύπαρξη της κοινότητας και η τέλεση της θείας Ευχαριστίας και της λατρείας συνδέεται αναπόσπαστα με ένα άλλο απαραίτητο στοιχείο της θεραπείας του ανθρώπου και αυτό είναι η **δογματική αλήθεια της Εκκλησίας**, τα δόγματα και η λεγομένη πίστη. Ο άγιος Ιωάννης θα συστήσει στον Ποιμένα: «Πίστεως απαθούς, και δογμάτων ευσεβών προ πάντων κληρονομίαν τοις υιοίς καταλίμπανε· ίνα μη μόνον τους υιούς, αλλά και τα έγκονά σου Κυρίω δι' οδού ορθοδοξίας προσαγάγης» (σζ'). Η Ορθοδοξία συναπαρτίζεται και συνίσταται από την απαθή πίστη και τα ευσεβή δόγματα. Δια της Ορθοδόξου αυτής πίστεως προσάγει κανείς στον Κύριο όχι μόνο τα πνευματικά του τέκνα, αλλά και τα εγγόνια. Και, βέβαια, αυτή είναι η μεγαλύτερη πνευματική κληρονομιά.

Επομένως, οι τρεις αυτοί παράγοντες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την θεραπεία του ανθρώπου, ήτοι η Κοινότητα - Εκκλησία, η Ευχαριστία - λατρεία, και η Ορθοδοξία (απαθής πίστη, ευσεβή δόγματα). Αλλά και αυτός ακόμη ο ησυχαστής και ερημίτης δεν αποδεσμεύεται από την κοινότητα, διότι ή είχε ζήσει προηγουμένως σε μια κοινότητα ή ακόμη εμπνέεται από αυτήν, γιατί ζει μέσα στο πνεύμα της κοινότητας, αφού, αγαπώντας τον Θεό και έχοντας κοινωνία μαζί Του, έχει κοινωνία με όλο τον κόσμο και, βέβαια, αισθάνεται την ανάγκη να εκκλησιασθεί και να κοινωνήσει του Σώματος και του Αίματος του Χριστού. Το γεγονός πάντως είναι ότι όταν ο άνθρωπος κατορθώσει να γνωρίσει τα βάθη της υπάρξεώς του και το κακό που βρίσκεται εντός του, και μάλιστα όταν, με την Χάρη του Θεού και την βοήθεια του έμπειρου πνευματικού ιατρού, θεραπευθεί ψυχικά, τότε γνωρίζει το βάθος του κακού, αλλά και το ύψος της λυτρώσεως. Είναι αρκετό να ζήσει κανείς την πτώση και την ανάσταση μέσα στα έγκατα της υπάρξεώς του. Τότε γνωρίζει όλον τον κόσμο.

Συμπέρασμα.

Η θεραπεία του ανθρώπου είναι το σπουδαιότερο έργο που μπορεί να επιτελεσθεί πάνω στη γη. Ο άγιος Ιωάννης θα πει: «μη μακάριζε τους χρήματα προσφέροντας, μακάριε· αλλά τους πρόβατα λογικά Χριστώ

ανατιθέντας». Δεν υπάρχει άλλο πιο ευπρόσδεκτο δώρο στον Χριστό από «το ψυχάς λογικάς δια μετανοίας προσφέρειν». Και αυτό γιατί ολόκληρος ο κόσμος δεν αξίζει όσο μία ψυχή, αφού «ο μεν παρέρχεται, η δε άφθαρτος και έστι και διαμένει» (ς').

Ο θεραπευτής με την καθαρότητά του, που δεν είναι έργο δικό του, αλλά δώρο του Θεού, αποσμήχει (σπογγίζει) τον ρύπο των άλλων, αποδεικνύει τον εαυτό του «συνεργόν των ασωμάτων και νοερών Δυνάμεων», αφού αυτό είναι το δικό τους έργο (οη').

Τελικά, οι άνθρωποι σήμερα ζητούν την θεραπεία, όπως την περιγράφει και την παρουσιάζει ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης, και την προσφέρει η Ορθόδοξη Εκκλησία. Και όταν αναζητεί την δικαιοσύνη, την ειρήνη, την ισότητα μεταξύ των ανθρώπων, στο βάθος ζητεί την θεραπεία, δηλαδή την σωστή σχέση του με τον Θεό, τους άλλους, τον εαυτό του και την κτίση. Τα παράπονα, οι μεμψιμοιρίες του, οι συνεχείς γογγυσμοί, οι γκρίνιες δημιουργούνται γιατί στο βάθος του ο άνθρωπος δεν ζει την πληρότητά του. Και, βέβαια, για το έργο αυτό είναι απαραίτητη η παρουσία ενός ευαίσθητου, υπομονετικού πνευματικού, ο οποίος να είναι ο ίδιος ψυχικά ελεύθερος, να σέβεται απόλυτα την ελευθερία του άλλου και να τον οδηγεί πράγματι στην ελευθερία του πνεύματος και όχι σε ιδιοτελείς δικές του επιδιώξεις.

**ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ: ΝΕΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ 30 - ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ -Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ 13ος ΧΡΟΝΟΣ - ΑΝΟΙΞΗ
2000 - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ**